

Z ozirom na zgoraj navedeno in ker A. A. ne zadeva krivda, ker ni užival stanovanja v navedenem času oziroma ker ga ni v celoti užival, je treba osporeno rešitev razveljaviti in vrniti ves predmet kraljevski banski upravi v Ljubljani, da ga v zvezi s ocnico za izplačilo celokupne stanarine A. A. od 1. marca 1936. leta do mesca septembra 1936. leta in delno od septembra 1936 do mesca, ko je bil razrešen učiteljske službe v D. Za izplačilo stanarine od 1. marca 1936 do 31. marca 1937 naj se A. A. obrne na pristojno upravno občino.

Navedba kraljevske banske uprave v Ljubljani v aktu IV, št. 7074/8 od 28. maja 1940, da A. A. za čas svojega službovanja v D. ni preselil svoje družine in zaradi tega nima pravice za čas službovanja v D. do družinskega stanovanja, se zavrne, ker ni z no-

benim predpisom določeno, da mora uslužbenec preseliti družino v kraj službovanja, da bi s tem dosegel pravico do družinskega stanovanja oziroma stanarine.

Iz navedenega in na osnovi §§ 122. in 123. zakona o občem upravnem postopku

rešujem:

da se razveljavi rešitev kr. banske uprave v Ljubljani IV, št. 7074 z dne 1. maja 1940, s katero so bile zavrnjene navedene predstavitke A. A., učitelja v B., s katerimi je prosil, da se mu dodeli predpisano stanovanje oziroma stanarina in da se ves predmet vrne kr. banski upravi v Ljubljani, da bo mogla postopati po pripombah v referatu te rešitve.

O tem je obvestiti kr. bansko upravo v Ljubljani kakor tudi imenovanega A. A.

30. X. 1940. leta — Beograd.

Zveza učiteljskih organizacij kraljevine Jugoslavije

(Še o „zmotah“)

Tovariš Lojze Hreščak iznaša nekaj svojih misli o ustanovitvi »Zveze učiteljskih organizacij kraljevine Jugoslavije« in odgovarja v 18. številki »Učiteljskega tovariša« na moj članek objavljen v Učiteljskem tovarišu dne 5. decembra 1940. l.

Predvsem je potrebno točno predočiti, da imamo v bodočnosti rešiti problem »Zveze učiteljskih organizacij kraljevine Jugoslavije«, v kateri zvezi bi bile zastopane vse učiteljske organizacije, ki bi se zedinile na skupni program, dočim se sedaj brezkompromisno forsira zveza med JUU in SHUD. Če bi se bilo postavilo na banjalški skupščini vprašanje zveze, sem prepričan, da bi se to vprašanje vse drugače sprejelo in reševalo ter bi večina gotovo že tedaj dala načelni pristavek. Sklepajoč po poznejših dogodkih, da se pozneje, v banovini Hrvatski ni postavljalo vprašanja reorganizacije, temveč likvidacije JUU, je skoraj jasno, zakaj se ni hotelo v Banjaluki postaviti vprašanje Zveze — in da to ni bilo slučajno. Zato smatram, da je tudi danes lažje reševati vprašanje »Zveze učiteljskih organizacij kraljevine Jugoslavije« in reorganizacije JUU, kakor pa »brezkompromisno« ustvarjati zvezo med JUU in SHUD. Ne bom ponavljal razlogov, ki sem jih navedel na seji glavnega odbora in deloma v Učiteljskem tovarišu. Tovariš Hreščak je zapadel v usodno zmoto nepoznavanja razmer in na tej zmoti gradi svoje predpostavke in hipoteze, zato pa zapada v logična nasprotja in gradi na — dvomih ter se zadovoljuje z vsako rešitvijo, samo da napravimo poskus...

Za svoj račun lahko vsakdo dela poskus, resno vodstvo organizacije se pa mora izogibati poskusom na račun organizacije. Poslednji dogodki v samem SHUD so nam le potrdili, da bi bilo pogrešno forsiranje in bi to dovedlo edino do razbijanja sedanjega homogenega dela, predvsem JUU. Vsa strujanja v banovini Hrvatski niti niso prišla do polnega izraza, sodeč po poročilih, ki jih prejema centrala JUU.

Na drugi strani ni anahronizem samo v učiteljskih vrstah in v učiteljski organizaciji, temveč vlada anahronizem tudi v vprašanju naše notranje državne ureditve. Zato, dokler se ne uredi to vprašanje, bodo vladale težkocne in spori za ureditev naše stanovske zveze. Lahko je rešiti vprašanje za Slovenijo kakor tudi za banovino Hrvatsko, teže za srbski del, kjer ni vprašanje samo komplicirano, temveč v mešanih krajih tudi zelo delikatno — in to vse dotle, dokler ne bo rešeno obče vprašanje državnopravne ureditve. S tega stališča bi se mogla sprejeti kot časna rešitev zveza med JUU in SHUD, če ne bi bilo drugih — globljih zaprek.

M. Nagajka:

Andraž Plahuta nima legitimacije

Napotil se je bil Andraž Plahuta v svet, naveličal se je že svojih hribov in življenje se zmeraj premika, zdaj gre v to, zdaj v drugo stran, si je dejal, morda bo prav mene doletelo, da bom našel pravo uro, ki je tako potrebna narodu in bom prvi sprevidel, kako gremo in kam. Napotil se je bil in ker že dolgo ni ogledoval sveta, je šel, kakor je bil vajen: z romarsko palico v rokah in poslednjo zagozdo kruha v malhi. Druga mi tako ni treba, je mislil, ljudje so dobrodušni, ponudili bodo lačnemu in žejnemu in zahvalili Boga, da so storili dobro delo. In kakor je šel, je kmalu stopil na belo cesto, ustavil se je na njej in si ogledoval na obe strani, bila je bela cesta, svetila se je v soncu in zdaj pa zdaj je švignil mimo avtomobil in rezko zatrobil.

»Glej no, presekali so dolino in še sanjalo se mi ni o tem!« je vzdihnil Andraž Plahuta.

Pa je zrasel od nekod orožnik, neprijazno je gledal in roka mu je segala po črnem zapisniku.

»Kdo ste in čemu tako opazujete to cesto?«

Andraž Plahuta je počasi snel stari klobuk in se odkril:

»Nič ne zamerite, gospod stražmojster, Andraž sem in Plahuta se pišem in sem učitelj v Globokem dolu, pet ur hoda za gozdovi. Trideset let je lep čas in sem prišel, da si ogledam svet. Trideset let, dolga doba: učil sem jih brati, pisati in računati, zdravil sem

jih in jim sejal, žel in tudi cepil sem jim drevje in napravil žage in prodal les. Zdaj je pa zmanjkalo otrok in tudi jaz sem postal že nadložen in odveč in grem, da pogledam svet. Tu je pa lepa cesta, do Globokega dola ni take in začudil sem se, da je šlo že toliko življenja mimo nas. In oprostite, nisem vedel, da je začuden proti postavam.«

»Andraž Plahuta,« je zamrmral orožnik, »že ime ni nič prida. Bog ve, s kakšnimi nameni prihajate v našo dolino? Vsake baže potepini nam ležejo na vrat. Ali imate kako legitimacijo?«

Andraž Plahuta se je potipal za žep in žalostno odkimal:

»Legitimacije pa nimam. Trideset let je dolga doba in naposled mi tudi tiste modre ni nihče več poslal. Ampak stopila bi kam v gozd: vsi oglarji me poznajo in vsi drvarji, precej bi vam povedali, da sem globokodolski učitelj in bi jim lahko verjeli. Ali bi pa stopila do fajmoštra, debeli dve uri od tod je, ni tako daleč in bi potem verjeli.«

»Če bi fajmošter Janez potrdil, no, seveda...«

Orožnik je še enkrat sumljivo pregledal Plahuto, nato mu je še naročil, naj hodi po cesti tiho in naj ne dela nikakih opazk, kar se tiče petja, je boljše, če ga opusti. In kadar gre mimo kak avto, naj lepo pozdravi. Potem je vtaknil črni zapisnik v žep in počasi odšel.

Andraž Plahuta je počakal, da se je orožnik izgubil za ovinkom, potem je nadaljeval pot. Sklenil je, da se ne bo nobeni stvari čudil, da bo hodil popolnoma ravnodušno in obenem previdno. Hodil je in hodil, z neba je pripekalo sonce, žgalo je zmeraj bolj in Andraž je čutil, da ga zmeraj bolj žejja. Oziroma se je po hišah in na vrhu klanca je stala

Marija Klofutarjeva:

Med „zaostalimi“ v otrokovem stoletju

(Nadaljevanje)

Vendar pa ima težnja po dominiranju tudi pri manj vrednih otrocih lahko svojo dobro plat, če se pojavlja pri delu, pri učenju, pri igri in pri treningu, ako ni tako potencirana, da bi šla že na račun njegove ali tovarišev slabosti in nemoči.

Naloga moralne vzgoje je, da na čim diskretni način ovira razvoj negativnih lastnosti, dočim lahko dobre na manj diskreten način razvija in krepi. Ni lahka ta naloga in v šolah si je nismo pridobili, Srečni otroci, ki imajo za vzgojitelja rojenega pedagoga, a srečni so tudi tisti, ki imajo samozklesanega. Kdor pa teh darov nima, naj ne sili v »poboljševalnico« ali slični zavod, pa najsi bodo beneficije še tako zapeljive, da ne prehodi Kalvarije tiste vzgojiteljice, ki me je vsakih 14 dni obveščala, da so ji gojenke odpovedale pokorščino ter me prosila za pomoč. S sličnimi prošnjami so prihajale tudi njene gojenke, samo v drugem tonu, naj jih premeštim iz njenega oddelka. Pot do samovzgoje vodi le preko samokritike.

Da vzgojitelj spozna gojenčevo psihozo, mu je potrebno ostro opazovanje, pa tudi precej logičnih zaključkov, saj je pretvarjanje dekoracija vseh zavodskih gojencev. Dober kašpot je gojenčevo svobodno delo, to je akt, ko gojenec sledi naravnemu fiziološkemu nagonu, ki ga je najlažje opazovati pri igrah, na sprehodih in sploh v popolnoma prostem času, ki je v internatih potrebnejši kot kjerkoli.

Pristen ključek do gojenčeve duševne kamrice si pridobi vzgojitelj, če se v nerodni pubertetni dobi zanima za njegove zadeve. Da uspe tak »vlom« samo diskretno med štirimi očmi, menda ni treba poudarjati. Ti zaupni razgovori so edini mostiček do prijateljstva med vzgojiteljem in gojencem. Popolna svoboda je priporočljiva povsod tam, kjer se udeležuje delovni ali oblikovalni nagon ali se oblikuje svetovni nazor.

Eden najposrečenejših testov za merjenje domišljije teoretičnih in estetskih čustev je bila pred leti v zavodu prva pustna maske-rada. (Poznejše so bile posnemanje prve.) Gojenke so dobile na razpolago nekaj privatnih oblek, klobukov, čevljev, rjuh, platna in prediva. Kozmetične pripomočke so si omislile same iz rdečega papirja, oglja, paste za čevlje in krede.

Slika je bila nad vse pestra in zanimiva zlasti za mene, ki sem poznala preteklost, okolje in sedanjo psihozo vsake posamezne, pa so mi maske služile samo za dopolnitev diagnoze in prognoze.

Manjše, nežnejše deklice so hotele biti vse angelčki, cvetke in metaljčki. Potepuške so se prelevile v ciganke, prodajalke peska in vezilk, v beračice in ulične kričarke.

Pri ljubljani maska gojenk z »virgo intactae« je bila nevesta z belim pajčolanom, pa tudi razne delavke, n. pr. žanjice, perice, sobarice in kuharice.

»Izkušenejšee«, z več ali manj pisano preteklostjo so kot »kavalerije« posnemale kretanje in besede svojih bivših častilcev, »nami-gušee« so pokazale spretnost v osvajanju, častihlepne in oblastiteljne pa so v vlogah »mi-lostivice« razkazovale nakit in inteligenco.

Najmračnejši tip vseh zavodskih gojenk je pri tem poskusu manifestiral v odurni maski bandita. Z razmršenimi lasmi, deformiranim licem in telesom, v ostudno raztrganih in umazanih cunjah je promenirala z gorjačo in sekuro. Tudi v svobodnem življenju se ni oddaljila od svojega ideala. V letošnjih počitnicah je med mojim dopustom obiskala zavod. Baje je bila tako odbijajočega obnašanja in umazana, da so celo najslabše gojenke bežale od nje, čeprav so jim sicer svobodne tovarišice najdražji gosti.

pa stari navadi bela krčma. Pospesil je korake in stopil vanjo.

Pozdravil je in takoj je pritekla brhka natakarcica. Vprašal je po vinu. Natakarcica mu je razložila, da ga imajo vseh vrst, toda postavbe so take in običaj, da ga prodajajo z vso previdnostjo. In ali ima legitimacijo?

»Legitimacijo?« je dejal v strahu Plahuta. »Šaj sem že gospodu stražmojstru povedal, kaj sem in kdo sem.«

»Pri nas je treba pokazati legitimacijo Društva prijateljev Janeza Vodopivca, drugače ne morete dobiti pijače.«

Plahuta je žalosten odkimal, da doslej ni vedel za take legitimacije. Toda če je narodna potreba res taka in se ji ni mogoče izogniti, precej se bo vpisal v to društvo, da ne bo imel posla z orožniki in sodišči. Natakarcica je odkimala, da ne ve, kje vpišujejo, vsakdo, ki pride v krčmo, prinese legitimacijo že s seboj in zdaj se ji je prvič primerilo, da je prišel nekdo brez nje.

»Potem mi pa dajte kos kruha,« je rekel Plahuta. »Imel sem ga dober brtavs, pa pot je bila dolga in kmalu sem ga pospravil.«

Pa natakarcica je spet vprašala po legitimaciji.

»Ali je tudi tu treba legitimacije?«

»Da, legitimacije protidraginjskega odbora, da uživata kruh.«

»Seveda ga uživam.«

»Toda potrebna je legitimacija.«

Plahuta pa ni imel legitimacije. Nekaj časa je še čakal, potem je sprevidel, da mu nihče ne bo pomagal, vzdignil se je in se odpravil na dolgo pot, namenil se je bil prav v mesto. Tam je toliko tovarišev, ki poznajo življenje in so se mu pravočasno prilagodili, zapisani so v vseh potrebnih društvih in znajo ob vsaki priliki pokazati pravo legitimacijo. Dolga je bila pot, povsod se mu je kazalo, kako po-

No, poboljševalna vzgojevalnica je neke vrste prisilna delavnica. Prisilno delo in gojenčeva prosta volja se le malokdaj ujemata. Harmonija med svobodo in silo je težko izvedljiva in zahteva skrajno previdnost pri odredbah in ukazih.

Vzbuditi zanimanje za nekatere predmete je v zavodu precej težko. Večina gojenk stremi za nekim specializiranjem. »To se mi dopade, to pa ne« in so prepričane, da česar ni majo rade, tega tudi ne zmorejo. Vsekakor je v teh njihovih izjavah nekaj jedra, vendar je treba mnogo truda, da privolijo v delo, ki jim ne ugaja, ali ga pa celo vzbujajo. Ker so zelo malodušne, je največkrat ta maska apel za spremembo okolja, dela ali delovnega načina. Navadno obstoje pri prvi oviri, v šoli prav tako kot pri manuelnem delu ter se zapro v svoj stolp Kellerjevega »razmišljanja brez misli« ter tako zamolče še to, kar znajo. Če se vzgojitelju posreči odkriti pravi vzrok te resignacije — bolezen, puberteta, psihološka neobčutljivost, psihopatija itd., teče voz zopet po prejšnjem tiru, sicer pa je vsak trud zastoj in je bolje počakati vedrejšega razpoloženja.

Zavodske gojenke so več ali manj svoje-glave. Z ukazi vzgojitelja svojevglavost samo potencira do trdovratnosti, svajajivosti, upornosti ali nadutosti. Blažji način — n. pr. danes je pa izredno ugodna priložnost za risanje krojev, ker smo včeraj videli nekaj novih modelov, za zgodovino, ker je radio v nacionalni uri predaval o... za delo na polju ali na vrtu, ker je krasno vreme in so bolgarski vrtarji že vsi na terenu — je mnogo bolj, kot ukazovalni »moramo«. Saj, ko se prepričamo, da je to, kar moramo delati dobro, koristno in ne pretežno, se »moramo« kaj hitro preobrazi v »hočem«. Seveda je to neopazna injekcija pri usmerjanju otrokove svobodne volje v zvezi z izbiranjem dela in poklica, uspeh pa je odvisen od vzgojiteljeve osebnosti in spretnosti. Pri vsaki gojenki ni mogoče doseči razveseljivih rezultatov, kot ni mogoče z vsemi gojenkami delati po principih samodelavnosti in aktivnosti. V takih primerih se moramo pač zadovoljiti samo s sodelovanjem, pa še to mora biti podprto s plastično nazorno injekcijo. Zato so v poboljševalno-vzgojevalnih zavodih dovoljene mere možno šolskega pouka.

Vzgojna in poboljševalna enciklopedija prodira v vsa področja pedagoškega znanja in njeno urejevanje zahteva maksimum duševnih naporov, močan in razvit čut odgovornosti ter duševno disciplino, saj je vzgojna umetnost izpit duševnih sposobnosti individuala in naroda ter ogledalo njegove kulture.

H krepljenju volje in k razvijanju etičnih čustev vodi gojenko samo vedro razpoloženje in veselje. Že v uvodu sem poudarjala, kakšen duh naj bi vladal v vsakem zavodu.

Simpatičen lik notranjega ustroja poboljševalne ustanove sem gledala v filmu: »Zavtor brez rešetk«, ki mi je v težkih urah dal mnogo utehne z zavestjo, da so moje metode sprejemljive. »Tko pjeva, zlo ne misli.« Pesem, veselje, smeh, zaupanje in dobra volja, od časa do časa malo priboljška v hrani, malo primerne dekoracije na obleki (pri deklicah lahko tudi pisan trakec v lase), povsod odkritosrčnost in lep vzgled, red na zunaj in v sebi, korakajoč vzporedno z dobrim, nevsiljivim nadzorstvom, v večini primerih premagajo ali vsaj zmanjšajo pogoje za laž, lahko-miselnost, surovost, sebičnost, hudobijo, impulzivnost volje in podobne »vrline« iz kolekcije gojenčevih kiminalnih nagnjenj.

Mladost se hoče in mora smejeti. Evocirajoč svojo zgodnjo mladost, pripoveduje Apton Sinclair, kako so se on in njegovi to-

trebne so legitimacije, stopil je v trgovino in vprašal za čevlje, pa ni imel legitimacije Društva za zaščito popotnikov, hotel si je kupiti robec, pa mu je manjkala legitimacija oblačilnega društva. In ko je prišel v mesto, napotil se je koj k najstarejšemu tovarišu. Našel ga je v zakotni gostilni, sedel je za samotno mizo in počasi srebal čašo brizganca, počasi in previdno, ko da pije najhujšo pijačo.

»Torej si že prišel,« je dejal tovariš.

»Dolgo te že nisem videl.«

»Dolgo,« je pojasnjeval Plahuta, »zdaj so se pa časi tako spremenili, da nisem več sodoben in se moram nekoliko ogledati, kakšno je življenje. Zdi se mi, da sem nekoliko zamudil, pozabil sem se o pravem času vpisati v vse te različne bratovščine, ki jim niti imena ne vem, pa me zdaj na vsakem oglu preganjajo.«

»To niso nikake bratovščine,« je pojasnil tovariš resno, »to so danes še edino mogoča sredstva, da človek nekako živi. To je red. Mi smo se vsemu temu že tako privadili, da ne bi mogli več živeti brez takega reda. Da, prav res. Le taki ljudje iz gozdov, kakor si ti, morejo še tako omalovaževati ves ta napredek.«

»Morda je pa to res napredek,« je pohlevno dejal Plahuta.

»Kaj bi pa prav za prav rad?« je dejal tovariš. »Katero legitimacijo ti je potreba?«

»Legitimacije?« je pomislil Andraž. »Prav za prav ne vem. Nimam namreč še nobene.«

»Tak še nobene!« je pomilovalno dejal tovariš.

»Nobene. Rad bi dobil katero za kruh in pijačo.«

»Te ima v evidenci boter Jernej, moral bi se obrniti nanj. Moral bi se tudi zapisati v njegovo društvo.«

variši valjali od smeha, ko so čitali Mark Twena.

Božanski Servantes govori v navdahnjenosti: »Kdor iskreno išče in želi lepoto, jo najde in ima. To, ta moč duše in pa smeh, božanski otroški smeh, to je treba darovati otrokom.«

Vsi Servantesovi ideali izvirajo iz človeške duše, ki išče sebe in hoče nesmrtnost. V slovenski literaturi je pogodil prave strune v otroška srca Danilo Gorinšek, čigar pesnice so kot otrok čile, mladostne, poskočne, navivne, prijetne in zvočne.

Izjeme potrjujejo pravila in, če bi vzgojitelj dosegal 100% uspehe brez »nürnbërškega lijaka«, naj bi imela čimprej vsaka vas svojo »poboljševalnico«. Takrat pa lahko mirne duše porušimo vse kaznilnice, odvezamo insignije sodnikom in advokatom ter zavriškamo na pragu v stoletje »človeštva«.

Lahkomiselnost je največkrat posledica motenj v centralnem živčevju, zaradi česar so gojenke nezmožne pazljivosti in koncentracije. Moje gojenke so se v takih primerih zatekle k molku, surovosti ali laži. Stvaren

dokaz, da ima laž zato tako kratke noge, ker si jih v večnem teku obrusi, privede gojenke k pameti; da bi postale resnicoljubnejše, nisem opazila. Sicer je pa to tudi velik napredek in ljudske mase se ne mučijo s problemom, da — li so njih individui pošteni iz notranje potrebe ali iz strahu pred odkritjem, sramoto in drugimi posledicami. Ceni se vrh a ne korenina poštenja, zlasti še, če je tako izoblikovan, da ne razlikujemo kopije od originala.

Morda bo kdo nasprotoval temu nazoru, da mora biti v prvi vrsti zdravo jedro. Hm, če bi bili vsi ljudje v okviru svoje svobode pošteni iz notranje potrebe in simpatije do poštenja, ne bi bila že prva dva zemljana v raju prekršila božje prepovedi, ne bi bil Bog med bliskom in grmom dal Izraelcem na gori Sinaj 10 zapovedi, ki se tako čudovito ujemajo z zakonodajstvom in družabnimi pravili vseh vekov, rodov, kulturnih stopenj in konfesij, ne bi bilo treba priseg, obljub in jamstev, pa tudi ne sodnih in obrambnih forumov, v litanih pa bi lahko opustili vdih: »Kuge, lakote in vojske reši nas o gospod.« (Se nadaljuje)

Mladinski skladatelj Ciril Pregelj govori

(Ob priliki »tihega« jubileja.)

Pred 15 leti sem začel izdajati in zalagati svoje glasbene mlad, publikacije »Mladinski zbori«. Takoj so segle po njih domala vse šole in vem, da ni šole v Sloveniji, ki ne bi imela katere moje in da ne bi iz nje prepevala mladina. Marsikatero narodno ali ponarodelo sem rešil pozabe. Tudi moje umetne pesmi radi pojo. Dosele sem izdal in založil vsega skupaj (s prizori) 10 zvezkov v nakladi 12.000 knjižic. Pomislil! Pa ti rečem, razprodano. Le nekaj zvezkov je še po knjigarnah in pri meni. Veš, napisal sem vse po načelu: deca deci! Zbirke sem pisal iz svoje velike prakse. Saj sem vedno imel mladinski zbor, ki je imel vedno nove zahteve. Pritegnil me je popolnoma nase in seveda zahteval, da se mu popolnoma posvetim. Pa ni bilo zaman, kakor vidiš. Tako vidiš iz edicij, da sem začel z enoglasjem in uporabljal v melodije najnavadnejše intervale (prime, sekunde, terce itd.), nato sem prešel k dvoglasju (troglasju in četverglasju). Ali veš, kako dolga pot je 15 let? Pri nas se je medtem marsikaj dogodilo in spremenilo. Na polju mladinske pevske kulture so nastopili mladi glasbeniki iz Osterčevje šole in začeli izdajati svoje edicije: 1. Sima (2 zvezka); 2. DPMZ (3 zvezke) v razdobju od 1936—1940. Moje izdajanje ni medtem počivalo, toda moje oko je budno opazovalo sleherno dogajanje na tem polju. Vesel sem bil mladih fantov, videl sem, da so na pravi poti in da so polni mladostnega člana in idealiz-

ma. Ti moji mladi »konkurenti« modernisti so mi bili vedno bolj simpatični, prihajali so vedno bolj na programe progresivnih mladinskih zborov in veš, kaj sem napravil: povabil sem jih, naj se mi pridružijo ob priliki moje jubilejne edicije in sodelujejo. Zgodilo se je. Izdal in založil sem »Za mlada grla« (24 mlad. pesmi) v vseh slogih, najlažjih in najtežjih. Spriču tega je »Za mlada grla« prvi zbornik slovenskih skladb. Po slogu sva si v ediciji z Mirkom sorodna, od modernistov so pa Osterce in njegova učena Pahor in Pirnik. Iz te zbirke so doslej peli: mene, Laharnarjeva (II. dekl. mešč. šola v Ljubljani), Osterca Trboveljski Slavček, Pirnika ima na programu Ženski akademski pevski zbor. Prepričan pa sem, da se naši mladinski zbori že na tihem pripravljajo in da »glodajo« katero mojo. Oprema edicije je odlična in tudi poceni (27 din). Eto! To je moja jubilejna publikacija! Pa prosim, ne dajaj tega na veliki zvon.

Razgovor mi je bil sila prijeten. Saj je bil čisto »depolitičen« značaja. Marsikatera misel se mi je porodila, ko je odhajal. Glej ga možaka, učitelja, kmalu gre v pokoj, pa še mladeniško gara, komponira, izdaja, zalaga, propagira mladinske glasbene publikacije. Njegov jubilej počastimo tako, da si nabavimo njegovo prelepo zbirko za mlada grla. Naš Celjan, Ciril Pregelj, na mnoga leta!

mp.

Učiteljski smučarski tečaj na Mrzlici

Tovariš Rafael Rihar iz Trbovelj je sprožil akcijo za božični smučarski tečaj, prvenstveno za učitelje iz Zasavja. Povabil je takoj tov. Janka Sichelra, znanega metodika in propagatorja ljudskega smučanja, ki se je seveda rade volje odzval. Za odobritev tečaja in za materialno pomoč je bila naprošena kr. banska uprava, ki je seveda takoj pokazala polno razumevanje za tečaj in ga je dovolila. Tudi slovensko zimskošportno zvezo na Jesenicah smo preko smučkega odseka SPD v Trbovljah zaprosili, naj fungira kot prireditelj in upamo, da bo naši želji vsaj post festum ugodila. Trboveljska podružnica SPD, ki ji predseduje tov. Ante Beg, smučarskemu odseku pa načeluje tov. Rihar, je širokogrudno odprla vrata svojega Doma na Mrzlici in nudila tečajnikom zavetišče po minimalni članski tarifi. Tudi za prehrano in ostalo oskrbo je bilo preskrbljeno v polni meri in po zelo zmernih cenah.

»Tako nerad hodim okoli društev in botrov. Pa bi rad legitimacijo za obleko, bom že kako opravil s kruhom in pijačo.«

»Potem bi moral k botru Andreju. Tudi on ne da legitimacije kar tako. Moral bi se zapisati v njegovo društvo.«

»Tudi ta ima društvo!« je vzdihnil Plahuta. Potem bi vzel samo čevlje, za dolgo pot so mi najpotrebnejši.«

»Potem moraš k botru Tomažu in njegovemu društvu.«

Plahuta je preplašen gledal v resnega tovariša.

»Tu se nikakor ni mogoče izogniti botrom.«

Tovariš ga je dolgo gledal, premotril je Andražovo nagubano lice, pretehtal utrujene oči in sključeno postavlo, nato ga je vprašal, koliko časa je že v Globokem dolu.

»Dvajset let, trideset let,« je dejal Plahuta, »izgubil sem vse koledarje in davno že ne vem več, kdaj sem bil mlad. Prosil sem trikrat, štirikrat, skoraj vsako leto, pa so nekako pozabili name. Ne vem zakaj.«

»To je čisto preprosto: nisi imel legitimacije.« je dejal tovariš in nagnil čašo z brizgancem...

Andraž Plahuta je tiho vzel na znanje prijateljevo sporočilo, zakaj sprevidel je bil, da mu ni rešitve ne na tem ne na onem svetu. Povesil je glavo in se povrnil v Globoki dol, kjer žive ljudje še staro življenje brez legitimacij in odborov in ni človek človeku volk. In komaj je spregovoril s prvim Globokodolcem, se mu je srce omehčalo, pozabil je na vso legitimacije in živel kot prejšnje dni. Zrak je bil prijeten, kruh dober, čeprav ne gospodski in končno se tudi v samotni dočakajo bolj-ši dnevi.

Trboveljska premogokopna družba je z denarjem in posojilom odeji krepko podprla izvedbo tečaja, njej so sledile še Cementarna TPD v Trbovljah, Posojilnica v Trbovljah, podjetje Dukič in drug v Trbovljah in Kemična tovarna v Hrastrniku. Vsem naštetim s tem prisrčna hvala.

Glavni delež pri kritju stroškov pa so seveda morali prispevati tečajniki sami, tako da je ta tečaj, kar se tiče požrtvovalnosti, edinstven v vsej zgodovini vežbanja učiteljev smučarjev.

Slabo vreme po novem letu in drugi zadržki so oplašili nekaj prijavitelcev, toda tečaj se je kljub temu vršil v krasnih snežnih razmerah pod večim vodstvom kar dveh diplomiranih zveznih smučarskih učiteljev: tov. Sichelra za metodični in teoretski del tečaja in g. Ivana Gorjupa za čisto tehnični del.

Večina tečajnikov je bila iz Trbovelj, kar je važen dokaz, da se trboveljsko učiteljstvo dobro zaveda velikega socialnega in narodno-obrambnega pomena smučanja in skuša s tem športom resno odtegniti mladino vsem izrod-kom ceste ter jo vrniti naravi v naročje.

Ze med tečajem so udeleženci praktično sodelovali pri organiziranju tekme v smučskih likih in smuku z Mrzlice, Smučkega odseka SPD v Trbovljah. V nedeljo 13. jan. pa so se nekateri tečajniki že udeleževali pri vodstvu mladinske smučarske tekme.

Nad vse skromna finančna sredstva tečajnikov in poslednji dnevi božičnih počitnic niso dovoljevali, da bi se tečaj vršil več kot pet dni. Toda tudi v tem kratkem času je bilo storjenega mnogo dela, ker so se tako oba smučarska učitelja kot tečajniki z vso resnostjo zagrizli v predvideni program in ga po najboljših močeh predelali. Vendar pa bi bilo umestno, da kr. banska uprava in Slovenska zimskošportna zveza na Jesenicah upoštevata požrtvovalnost letošnjih tečajnikov in naj pri organiziranju nadaljevalnih tečajev za ljudskošolske učitelje ne prezreta njihovih prijav.

S m u k !

M. P.

Učiteljski pevski zbor JUU Emil Adamič

—pev. Obvestilo. Članstvu Učiteljskega pevskega zbora »Emil Adamič« sporočamo, da bo prihodnji pevski tečaj 2., 3. in 4. februarja t. l. v prostorih Glasbene Matice v Ljubljani. Zaradi bližnjega nastopa je udeležba za vse članstvo strogo obvezna. Članstvo je te dni prejelo okrožnico z vsemi važnejšimi sklepi, prosimo, da se po njih ravna. Na prihodnji pevski tečaj naj članstvo prinese s seboj ves notni material, ki ga je vzelo do-mov.

Tajnik.

UČITELJSKI POKRET

Problem prehrane pri delovnem ljudstvu in še posebej pri mladini

(Ob izidu prihodnje Prosvete.)

V vprašanju prehrane je obsežen cel kompleks vprašanj, ki jih nikakor ne moremo ločiti enega od drugega, ako hočemo spoznati objektivno vrednost tega vprašanja. Če gledamo na to vprašanje le s fiziološkega vidika, kako vpliva prehrana na telesni razvoj in njegovo stanje, smo pri tem zanemarili nič manj važen socialni, gospodarski in kulturni moment. Vedeti moramo, da slonita na telesni odpornosti ljudstva, ki je v neposredni zvezi s prehrano, tudi njegov kulturni napredek in blagostanje. Narod, ki gladuje ali nima zadostne možnosti prehrane, ne more posvetiti svoje sile kulturnemu in gospodarskemu napredku, se upira in išče izhoda. Dobro so poznali to dejstvo že rimski cesarji, ki so s kruhom in igrami osvajali svet.

Zdravniška in njene pomožne vede so si do danes prizadevale, da doženejo hranljive sestavine in njih pomen za organizem in da ugotovijo podlago za določitev potreb dnevnih množin in vrste prehrane. V tem pogledu je medicinska veda zelo napredovala. Tako danes vemo, katere hranljive sestavine so potrebne za normalni razvoj in obstoj organizma in v kateri hranljivi snovi so zapopadene posamezne sestavine; vemo tudi, da norme, ki so določene za prehrano posameznika, ne morejo biti za vse pokrajine enake in tudi ne za vse prebivalce ene in iste pokrajine. Cela vrsta pogojev je pri tem zapopadenih: narava, klima, način gospodarstva in vrsta proizvodnje, kulturno stanje, higijenske razmere itd. O vsem tem nam ve povedati razmeroma zelo točno zdravniška znanost. Za nas pa, ki imamo pred seboj narodni razvoj in obstoj in s tem razvoj in obstoj slovenske mladine, je važno vprašanje: kako in s čim se narod dejansko hrani; koliko je zadoščeno njegovim prehranbenim zahtevam in potrebam?

Pri nas se je vprašanje ljudske prehrane le malo, predvsem ne sistematično raziskavalo, zato nimamo zanesljivih tovrstnih podatkov. Navezani smo pri tem le na splošna opazovanja in splošna poročila ter opise. Tako smo dobili pred dvema letoma nek splošen opis o prehrani prebivalstva Slovenije, ki ga je na osnovi poročil iz posameznih srezov objavil dr. Ivo Pirc v »Socialnih problemih slovenske vasi« — I. zvezek. Podrobneje je prikazal in sociološko obdelal prehranjevalne razmere prebivalstva za občino St. Jurij pod Kumom tov. Vinko Möderdorfer v svoji knjigi »Slovenska vas na Dolenjskem«. Če izvzamemo krajše prikaze, ki so razmetani po raznih časopisih in revijah, potem je Möderdorferjeva študija najbolj objektivni prikaz glede prehrane prebivalstva, zlasti še, ker so prehranjevalne razmere prikazane po socialnoekonomskih kategorijah prebivalstva. Njegova dognanja in ugotovitve bi lahko posplošili do neke meje na vse kmečko prebivalstvo, ki živi v južnih in jugovzhodnih predelih Slovenije. Rezultati so porazni predvsem za tiste poljedelske sloje, ki nimajo dovolj zemlje, t. j. za poljske delavce, male in deloma srednje kmete. Ti naši kmečki sloji so po svojem življenjskem standardu še na nižji stopnji kot industrijski proletarij, ako slednjega seveda ne zajame gospodarska kriza. S temi splošnimi ugotovitvami se bomo morali zadovoljevati vse dotlej, dokler ne dobimo objektivnih podatkov, ki bi nam nudili prežet prehranjevalnih

razmer za vso Slovenijo in za posamezne socialnoekonomske kategorije, česar danes nimamo. Zavedamo se, da je to težka naloga, pred katero se stavijo čisto nepremagljive ovire, vendar pa ne bomo mogli mimo te naloge, ako vemo, da je s prehrano najtesneje povezano vprašanje splošnega napredka in kulturnega razvoja. Na tem so pa zainteresirani vsi, ki sta jim mar napredek in razvoj. Tu pa moramo zavzemati že po svojem položaju prvo mesto vzgojitelji. Zakaj? Ker je v splošni razvoj in napredek vključena predvsem mladina. Prehrana mladine nima svoje važnosti le za njeno rast, temveč tudi za vzgojo in pouk, in v tem pogledu veljajo tudi za nas ugotovitve nemškega strokovnjaka, ki jih je svoječasnno iznesel v parlamentu: »Imamo splošno šolsko obveznost. Ako pa hočemo, da ta splošna obveznost prinaša koristi, smo dolžni, da omogočimo tej mladini, da lahko sledi pouku. Če morajo ti otroci slediti pouku lačni, bo težko doseči kake uspehe... Otroci, prirodno nadarjeni, propadajo zaradi nezadostne prehrane, postanejo telesno zaostali in postopoma duševno otope...«

In kako je s prehrano naše mladine? Indirektno smo se približali temu vprašanju, ko smo preiskali in statistično obdelali telesni razvoj slovenskega ljudskošolskega otroka. Ob tej priliki smo že nakazali vzroke visokemu procentu telesne zaostalosti (glej mojo študijo: Telesna zaostalost šolskega otroka v Sloveniji, Prosveta 1940, št. 1., 2.). Na osnovi neizpodbitnih dejstev smo ugotovili, da pri tistih ljudskih slojih, ki so gospodarsko in socialno šibkejši, paralelno raste procent telesne zaostalosti, kar gre v največji meri na račun pomanjkljive in nepravilne prehrane. Ti gospodarsko in socialno šibkejši sloji (poljski delavci, mali kmetje, deloma srednji kmetje in v veliki večini industrijski delavci) pa tvorijo veliko večino našega naroda, ki že v normalnih razmerah trpi na pomanjkanju prehrane.

Da bi tudi v tem pogledu prišli do objektivnejših podatkov in sigurnejših zaključkov, smo pokretaši pristopili tudi k tovrstnemu raziskavanju. Dobljene podatke je v letošnjih šolskih počitnicah statistično predeloval šest pokretašev v tečaju iz vitalne statistike v šoli za narodno zdravje v Zagrebu. Dobljeni rezultati bodo v kratkem objavljeni v dvojni številki »Prosvete«, na kar že sedaj oozarjamo.

Ne delamo si nikakih iluzij. Vemo, da je vprašanje prehrane eminentno socialno vprašanje. Po našem globokem prepričanju in spoznanju je pa treba vsako socialno vprašanje postavljati tako, da se z njegovo rešitvijo že tudi odstranijo vzroki. S tem pa zaidemo že v samo bistvo družbenih temeljev in razrednih družbenih odnosov. Številke in ugotovitve nam kažejo stanje, pojave, posledice, ki imajo svoje vzroke. Način prehrane vri delovnem ljudstvu v razredni družbeni ureditvi ima svoje objektivne vzroke v razrednih družbenih odnosih in, kdor bi hotel rešiti to vprašanje s karitativnimi in dobrodelnimi akcijami, bi vršil Sisifovo delo, ker šele z odstranitvijo temeljnih vzrokov bo tudi za stalno rešeno vprašanje prehrane, t. j. gladovavna delovnega ljudstva in njegove mladine.

Učitelj tu ne more stati ob strani!

M. M.

Splošne vesti

CENJENEMU UCITELJSTVU!

Slovenska straža v Mariboru sporoča, da je zopet izvršeno veliko socialno delo za naše obmejne kraje. Dosežen je bil popoln uspeh, saj smo mogli izdatno obdarovati doslej 58 šol ob meji in v Halozah. K temu uspehu je pripomoglo s svojim prizadevanjem in nesebično požrtvovalnostjo tudi naše cenjeno in ugledno učiteljstvo. Zato se vam v imenu naših najmlajših ob meji in po vas vsem malim darovalcem najtopleje zahvaljujemo. Prosimo vas pa, da to nesebično naklonjenost ohranite tudi v bodoče. Bog vam povrni!

Bog in narod!

Slovenska straža v Mariboru.

— Za podporni fond sekcije je darovala 250 dinarjev tovarišica Karolina Trost iz D. M. v Polju pri Ljubljani ob priliki ugodne rešitve pravne zadeve, ki jo je vodila po navodilih sekcije. Iskrena hvala.

Slovenska straža v Mariboru.

— Za podporni fond sekcije je darovala 250 dinarjev tovarišica Karolina Trost iz D. M. v Polju pri Ljubljani ob priliki ugodne rešitve pravne zadeve, ki jo je vodila po navodilih sekcije. Iskrena hvala.

JUGOSLOVANSKIM ČLANOM BIVSEGA DRUŠTVA »SELBSTHILFE DER LEHRERSCHAFT STEIERMARKS IN ROTTENMANN«!

V imenu jugoslovanskih članov posmrtninskega sklada »Selbsthilfe« sem se dne 25. oktobra 1940, informalno in interveniral na pristojnem mestu v Gradcu, kjer sem dobil sledeča pojasnila in zagotovila, m. dr.:

1. Z ozirom na plačilne težkoče so izključili samo tiste jugoslovanske člane, ki brez vsakega obvestila ozir. opravičila že dalje časa niso plačevali posmrtninskih prispevkov. Kdor je samo dve leti na dolgu, tisti lahko zopet postane član posmrtninskega sklada bivše »Selbsthilfe«, če poravna zapadle prispevke teh dveh let.

2. Posmrtnine se redno nakazujejo po banki na našo narodno banko v Beo-

gradu in sicer v dinarjih. Tako se je n. pr. po tov. Gradišniku Antonu — zadnji smrtni primer — brez odteglaja za 500 RM izplačalo din 8725,—.

Tile člani naj takoj poravnajo do 31. decembra 1940, zapadle posmrtninske prispevke, sicer izgube pravico do izplačila posmrtnine: Jug Elizabeta, Maribor, 12 RM; Wretzl Karl, Ptuj, 6 RM; Čulk Alojzija, Maribor, 6 RM; Zacherl Marija, Ljutomer, 6 RM; Požegar Avgust, Satohovci v Prekmurju, RM 21,67; Wretzl Irene, Ptuj, 6 RM; Srebrnič Franc, Ljubljana, RM 8,17; Kolletnig Marija, Slov. Bistrica, RM 32,87; Wudler Rudolf, Petrovče, RM 35,67; Bizjak Jožefa, Ljubljana, RM 35,67; Kopriva Avgust, Sp. Poljskava, RM 24,67; Srebrnič Ana, Ljubljana, RM 8,17.

Posmrtninski prispevki se lahko nakažejo po kaki jugoslov. banki; mesečno se sme poslati do 300 din, 1 RM = okroglo 18 din, bančni stroški pa znašajo vsakikrat 18 din.

Purkhart Josip, Maribor, Tomanova 3.

Šolski radio

—r. Torek, 28. januarja 1941., ob 14,15 uri: Spomin na pot ob mejah Albanije; g. Rafael Bačar. Dvogovor. Prvi vtisi v Skoplju. Po ozkotirni železnici od Gradskega na Bitolj. Iz Bitolja peš na Ohrid. Ohrid in Ohridsko jezero. Pogorje Bistra. Čez Šar planino v Prizren. Od Prizrena do Dečanov. Visoki Dečani in njih preteklost. Ob Dečanski Bistrici do albanske meje. Nazaj čez Kosovo polje. Dolina Ibra.

—r. Petek, 31. januarja 1941., ob 11. uri: Bolezni nečistoče, g. dr. Franta Mis.

—r. V kmetijskem radiu bo v nedeljo, 26. januarja, ob 17. uri predaval g. Jože Okorn: V novo čebelarstvo leto.